

Forfatter: Kidde, Harald

Titel: Udrag fra Jærnet

Citation: Kidde, Harald: "Jærnet", i Kidde, Harald: *Jærnet*, udg. af Knud Bjarne Gjesing ; Thomas Riis , Det Danske Sprog- og Litteraturselskab, Borgen, isamarbejde med Nyt Dansk Litteraturselskab, cop. 1990, s. 422. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/catalog/adl-texts-kidde04ny-shoot-idm140608063420560/facsimile.pdf> (tilgået 17. april 2024)

Anvendt udgave: Jærnet

- være afsluttet. – *Vindens Fulsare kom han*: sønne af Ambrosius (339-97), oversat af Olaus Petri (1536) og J.O. Wallin (1816)
- 134 *fra Lusse til Annandag*: fra Luciaedag d. 13.12., der begyndes for indgangen til julefesten, og til 2. juledag. – *Sankt Knut*: Knud Lavards dødsdag, d. 7.1. Med Sankt Knut regnedes julen for afsluttet: »Knut kör julen ut.» – *Recken smann*: vis. af Pehr Thomasson (1818-83). – *Dammordansen*: sang- og panteleg, hvor én af deltagerne skal få de andre til at le. Jf. Borgström s. 145.
- 135 *Ståbestof*: se n.t.s. 55 – *skultring*: forstyrrelse af smeltning pga. slagget i ovnen.
- 136 *Jösschanninger*: folk fra Jösse herred i Värmland. – *Hjufolkene*: ikke identificerede. – *Kong Oscar*: Oscar I (1799-1859), svensk-norsk konge 1844-59. – *Lauvengjold*: Severin L. (1777-1856), statholder i Norge 1841-56. – *Prins Gustaf*: Frans Gustav Oscar (1827-52), hertug af Uppland, var kendt som komponist.
- 137 *Georgius* ... : 23. april, Skt. Georgs dag. – *St bon'* ... : folkelige viser, der efterligner fuglesang. – *Nattvakan*: forældet betegnelse for nattergal.
- 138 *Væster gøg, buster gøke*: efter folketroen varsler gøgen lykke eller ulykke alt efter, hvilket verdenshjørne man hører den fra. – *færre tre Gønge*: efter folketroen opfyldes et ønske, hvis man udtaler det tre gange, mens man færner et træ, hvori der sidder en gøg.
- 139 *På Bunden af Søerne*: if. folketroen overvintrer svaler på bunden af søer.
- 140 *jerngrå*: jerngrå. – *i Høgens* ... *Hann*: if. folketroen omskaber gøgen sig i jul til en heg. – *Døve*: fjeldkæde i Norge. – *Demningen*: hos Homer om personer, der som f.eks. læger, sangere og beroldest stiller deres arbejde til hele folkets rådighed. Mytologisk og religiøst udvides begrebet til at betegne verdensskaberer. – *Nøkken*: i folketroen om overnaturligt væsen i vandløb. – *O Herre*: af salmen *Hjælp mig min Gud* af J.O. Wallin (1814). – *Mares Kampgegn*: if. folketroen skyldes mareridt et væsen, der sætter sig på brystet af den sovende. – *Huldne*: overnaturligt kvindeligt væsen i norsk folketro.
- 141 *Råhanda* og *Tallemaja*: se n.t.s. 59. – *Gaster*: se n.t.s. 17. – *Elletrøsten*: hul stub efter elletræ. – *Hærtrøsten*: betegnelse for hærmyggenes larver, der sammenklæbede hobevis munder om en krybende slange. – *Pukoharen*: i folketroen: kunstigt fremstillet hare, der stjaler mælk fra køer til sin ejer. – *Tu lull* ... : almuevis fra Värmland. Jf. Borgström s. 130-31.
- 142 *Tolv Guds englar*: gammel folkelig aftenbøn fra Dalsland, jf. Borgström s. 151. – *Bjerghusar*: jætter knyttet til bjerge.
- 143 *Gimungagap*: i nordisk mytologi det tomme rum, som siden fyldtes med jordkloden. – *Laxarby-Valen*: sanglek og dans fra L.: Dalsland, jf. Borgström s. 143.
- 144 *roggede*: pjaltede. – *en Fante*: se n.t.s. 44.
- 145 *Isaras Ugnér* etc.: se n.t.s. 32 og 73. – *Myrman*, *Dahlgrens* ... *Slægt*: berømte familier i Värmland, omfattende bl.a. jernværksejere, forfattere, billedkunstnere og embedsmænd. – *Karl Axel Gottlund*: (1796-1875)